Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 5 kwietnia 2016 r.*

Sprawa C-113/15

Breitsamer und Ulrich GmbH & Co. KG
przeciwko
Landeshauptstadt München

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (bawarski sąd administracyjny drugiej instancji, Niemcy)]

Dyrektywa 2001/110/WE — Artykuł 2 ust. 4 — Wskazanie kraju (lub krajów) pochodzenia, w którym miód został zebrany — Dyrektywa 2000/13/WE — Artykuł 1 ust. 3 lit. b) — Znaczenie pojęcia „paczkowanych środków spożywczych" — Czy wskazywać kraj pochodzenia na opakowaniach jednostkowych porcji miodu sprzedawanych w kartonach zakładom żywienia zbiorowego, a następnie sprzedawanych oddzielnie lub oferowanych w ramach zakupionych posiłków — Artykuł 13 ust. 4 — Zakres wyjątku w odniesieniu do małych opakowań — Rozporządzenie (UE) nr 1169/2011 — Artykuł 2 ust. 2 lit. e) — Znaczenie pojęcia „żywności opakowanej" — Artykuł 16 ust. 2 — Zakres wyjątku w odniesieniu do małych opakowań

1. Niniejsza sprawa dotyczy etykietowania opakowań jednostkowych porcji miodu, które są pakowane i sprzedawane razem w opakowaniu kartonowym, na którego etykiecie wskazano kraj pochodzenia miodu. Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (bawarski sąd administracyjny drugiej instancji) zmierza zasadniczo do ustalenia, czy prawodawstwo Unii wymaga, aby kraj pochodzenia miodu wskazany był także na poszczególnych porcjach, które są następnie sprzedawane osobno lub oferowane w ramach zakupionego posiłku. Pytanie to powstało w kontekście postępowania wszczętego z inicjatywy spółki prowadzącej działalność w zakresie zbierania i rozlewania miodu (Breitsamer und Ulrich GmbH & Co. KG, zwanej dalej „Breitsamer") przeciwko Landeshauptstadt München (miastu Monachium). W 2012 r. Breitsamer została ukarana grzywną za wprowadzenie na rynek w pierwszej połowie 2011 r. opakowań jednostkowych porcji bez wskazania kraju pochodzenia miodu.

* Język oryginału: angielski.

Prawo Unii

W przedmiocie etykietowania środków spożywczych: dyrektywa 2000/13 i rozporządzenie nr 1169/2011

2. Dyrektywa 2000/13/WE** (zwana dalej „dyrektywą w sprawie etykietowania środków spożywczych") ujednoliciła wcześniejsze przepisy zbliżające ustawodawstwa państw członkowskich w zakresie etykietowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych***. Jej celem było ustanowienie reguł unijnych o charakterze ogólnym, stosowanych do wszystkich środków spożywczych wprowadzonych do obrotu****. Zasady o szczególnym charakterze, które stosuje się jedynie do poszczególnych środków spożywczych, miały być ustanowione w odrębnych przepisach odnoszących się do tych produktów*****. Zasadniczym względem branym pod uwagę przy przyjmowaniu wszelkich przepisów dotyczących etykietowania środków spożywczych miała być potrzeba informowania i ochrony konsumenta******. Szczegółowe etykietowanie, w szczególności określające dokładnie charakter i właściwości produktu, tak aby umożliwić konsumentowi dokonanie wyboru z pełną wiedzą o stanie faktycznym, było najbardziej właściwe, ponieważ stwarzało ono najmniej przeszkód w wolnym handlu*******.

3. Artykuł 1 ust. 1 stanowił, że dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych dotyczyła między innymi etykietowania środków spożywczych, które mają być dostarczone jako takie konsumentowi końcowemu. Artykuł 1 ust. 2 rozszerzał zakres dyrektywy do środków spożywczych przeznaczonych do zaopatrzenia restauracji, szpitali, stołówek i innych podobnych zakładów żywienia zbiorowego (zwanych dalej w dyrektywie „zakładami żywienia zbiorowego").

4. W art. 1 ust. 3 lit. a) zdefiniowano „etykietowanie" jako „[…] wszelkie wyrazy, dane szczegółowe, znaki towarowe, nazwy marek, ilustracje lub symbole odnoszące się do środków spożywczych i umieszczone na każdym opakowaniu, dokumencie, ulotce, etykiecie, obwolucie lub zawieszce towarzyszącym lub odnoszącym się do takiego środka spożywczego". Artykuł 1 ust. 3 lit. b) stanowił, że „paczkowane środki spożywcze" oznaczały „[…] każdą pojedynczą sztukę przeznaczoną do prezentacji jako taką konsumentowi końcowemu oraz zakładom żywienia zbiorowego, składającą się ze środka spożywczego i opakowania, w które został zapakowany przed oferowaniem na sprzedaż, także jeżeli takie opakowanie obejmuje środek spożywczy całkowicie lub jedynie częściowo, a w każdym przypadku w taki sposób, że zawartość nie może być zmieniona bez otworzenia lub zmiany opakowania".

5. Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a) ppkt (i) etykietowanie nie mogło w istotnym stopniu wprowadzać nabywcy w błąd co do właściwości środka spożywczego, w tym jego pochodzenia. Artykuł 2 ust. 3 lit. a) stanowił, że wspomniana zasada miała także zastosowanie do prezentacji środków spożywczych, w szczególności ich kształtu, wyglądu lub opakowania, zastosowanych materiałów opakowaniowych, sposobu, w jaki były one ustawione, oraz otoczenia, w jakim były pokazywane.

** Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 marca 2000 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie etykietowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych (Dz.U. 2000, L 109, s. 29 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 5, s. 75), ostatnio zmieniona rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 596/2009 z dnia 18 czerwca 2009 r. (Dz.U. 2009, L 188, s. 14). Dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych została uchylona rozporządzeniem nr 1169/2011: zob. pkt 11–23 niniejszej opinii.

*** Motyw 1.

**** Motyw 4.

***** Motyw 5.

****** Motyw 6.

******* Motyw 8.

6. Artykuł 3 ust. 1 przewidywał, że „zgodnie z art. 4–17 i z zastrzeżeniem znajdujących się w nich wyjątków przy etykietowaniu środków spożywczych obowiązkowe jest tylko podanie […] danych szczegółowych [wskazanych w pkt 1–10]”********. Punkt 8 tego wykazu miał następujące brzmienie: „dan[e] szczegółow[e] odnosząc[e] się do źródła lub pochodzenia, w przypadku gdy zaniechanie podania takich danych szczegółowych może w istotnym stopniu wprowadzać w błąd konsumenta co do prawdziwego źródła lub pochodzenia środka spożywczego”.

7. W myśl art. 4 ust. 2 przepisy prawa Unii mające zastosowanie do określonych środków spożywczych mogą przewidywać, że przy etykietowaniu muszą być oznaczone inne dane szczegółowe, w uzupełnieniu do wymienionych w art. 3. W przypadku braku tego rodzaju przepisów prawa Unii państwa członkowskie mogą przewidzieć takie dane szczegółowe, zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 19*********.

8. Artykuł 13 ust. 1 lit. a) wymagał, aby dane szczegółowe przewidziane w art. 3 i art. 4 ust. 2 znajdowały się na opakowaniach lub na załączonej do paczkowanych środków spożywczych etykiecie. Bez względu na wspomniany wymóg i bez uszczerbku dla przepisów prawa Unii odnoszących się do nominalnych ilości, art. 13 ust. 1 lit. b) stanowił, że w przypadku gdy tego rodzaju środki spożywcze były przeznaczone „[…] dla konsumenta końcowego, lecz wprowadzone do obrotu na etapie przed sprzedażą konsumentowi końcowemu oraz gdy na tym etapie nie odbywa się sprzedaż do zakładów żywienia zbiorowego [tiret pierwsze] [lub] na zaopatrzenie zakładów żywienia zbiorowego w celu przygotowania, przetwarzania, dzielenia lub krojenia na kawałki [tiret drugie] […]”, wspomniane dane szczegółowe musiały znajdować się jedynie w dokumentach handlowych odnoszących się do środków spożywczych, w przypadku gdy można było zagwarantować, że takie dokumenty, zawierające wszystkie informacje z zakresu etykietowania, albo towarzyszyły środkom spożywczym, do których się odnosiły, albo zostały przesłane przed dostawą bądź też w momencie dostawy**********.

9. Artykuł 13 ust. 4 określał okoliczności, w których należało podać mniej obowiązkowe informacje. W szczególności jedynie dane szczegółowe wymienione w art. 3 ust. 1 pkt 1, 4 oraz 5********** należało podać w przypadku „[…] opakowań zbiorczych lub pojemników, których największa powierzchnia jest mniejsza niż 10 cm^2 […]”.

10. Artykuł 14 akapit pierwszy stanowił, że „[w] przypadku gdy środki spożywcze są oferowane do sprzedaży konsumentowi końcowemu lub zakładom żywienia zbiorowego bez paczkowania lub gdy środki spożywcze są pakowane w miejscach sprzedaży na życzenie konsumenta lub paczkowane do sprzedaży bezpośredniej, państwa członkowskie przyjmują szczegółowe zasady dotyczące sposobu przedstawiania danych szczegółowych określonych w art. 3 i art. 4 ust. 2”. Na mocy art. 14 akapit drugi państwa członkowskie były uprawnione do podjęcia decyzji o zrezygnowaniu z wymogu podawania wszystkich lub niektórych z tych danych szczegółowych, pod warunkiem że nabywca wciąż otrzymywał wystarczającą informację.

******** Zobacz także motyw 9. Pozostałe dane szczegółowe obejmowały nazwę, pod jaką produkt jest sprzedawany (pkt 1); wykaz składników (pkt 2); ilości niektórych (kategorii) składników (pkt 3); ilości netto (pkt 4); datę minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia (pkt 5); specjalne warunki przechowywania lub warunki użycia (pkt 6); informację na temat wytwórcy lub pakującego albo sprzedawcy (pkt 7); instrukcję użycia (pkt 9); oraz (w stosownych przypadkach) rzeczywistą zawartość objętościową alkoholu (pkt 10).

********* Szczegóły dotyczące tej procedury są nieistotne w kontekście niniejszej sprawy.

********** Zobacz także motyw 15.

********** Te dane szczegółowe to (dla przypomnienia): nazwa, pod jaką produkt był sprzedawany (pkt 1); ilość netto w przypadku paczkowanych środków spożywczych (pkt 4); oraz data minimalnej trwałości lub w przypadku środków spożywczych termin przydatności do spożycia (pkt 5).

11. Rozporządzenie (UE) nr 1169/2011********** uchylało między innymi dyrektywę w sprawie etykietowania środków spożywczych z dniem 13 grudnia 2014 r.***********.

12. Zgodnie z motywem 3 rozporządzenia nr 1169/2011, aby uzyskać wysoki poziom ochrony zdrowia konsumentów i zagwarantować im prawo do informacji, należy zapewnić odpowiednie informowanie konsumentów na temat spożywanej przez nich żywności. Motyw 8 stanowi, że ogólne wymogi dotyczące etykietowania uzupełniono o szereg przepisów mających zastosowanie do wszystkich środków spożywczych w szczególnych okolicznościach lub tylko do niektórych kategorii środków spożywczych oraz że istnieje ponadto szereg szczególnych przepisów mających zastosowanie do określonych środków spożywczych. Zgodnie z motywem 17 podstawową kwestią uwzględnianą przy określaniu wymogów dotyczących obowiązkowych informacji na temat żywności jest umożliwienie konsumentom identyfikacji i właściwego wykorzystywania danego środka spożywczego oraz dokonywania wyborów zaspokajających ich indywidualne potrzeby dietetyczne. Motyw 20 stanowi, że przepisy prawa w zakresie informacji na temat żywności powinny zakazywać stosowania informacji, które wprowadzałyby konsumenta w błąd, w szczególności co do cech środka spożywczego, jego działań lub właściwości. Aby zakazy te były skuteczne, powinny mieć zastosowanie również do reklamy i prezentacji środków spożywczych. W motywie 22 wskazano na potrzebę opracowania wykazu wszystkich obowiązkowych informacji, które z zasady powinny być przekazywane w odniesieniu do środka spożywczego przeznaczonego dla konsumentów finalnych i zakładów żywienia zbiorowego. Ten wykaz powinien nadal obejmować informacje, które są już wymagane na mocy istniejących przepisów unijnych, ponieważ powszechnie uznaje się je za cenny dorobek prawny w zakresie informacji dla konsumenta. W motywie 32 wskazuje się, że przepisy dotyczące obowiązkowego określenia miejsca pochodzenia zostały opracowane na podstawie „podejść wertykalnych" – odnoszących się na przykład do miodu – i powołuje się w tym względzie dyrektywę Rady 2001/110/WE********** (zwaną dalej „dyrektywą odnoszącą się do miodu").

13. Zgodnie z art. 1 ust. 2 rozporządzenie nr 1169/2011 „[…] ustanawia […] środki gwarantujące konsumentom prawo do informacji oraz procedury przekazywania informacji na temat żywności […]". Artykuł 1 ust. 3 stanowi, że rozporządzenie to ma zastosowanie do „[…] podmiotów działających na rynku spożywczym na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego, na których ich działania dotyczą przekazywania konsumentom informacji na temat żywności" oraz „[…] wszelkich środków spożywczych przeznaczonych dla konsumenta finalnego, w tym do środków spożywczych dostarczanych przez zakłady żywienia zbiorowego i do środków spożywczych przeznaczonych do dostarczenia do zakładów żywienia zbiorowego". Artykuł 1 ust. 4 przewiduje, że rozporządzenie to stosuje się bez uszczerbku dla wymogów dotyczących etykietowania, przewidzianych w szczególnych przepisach unijnych mających zastosowanie do szczególnych środków spożywczych.

14. „Wprowadzanie na rynek" oznacza „[…] posiadanie żywności […] w celu sprzedaży, z uwzględnieniem oferowania do sprzedaży lub innej formy dysponowania, bezpłatnego lub nie oraz sprzedaż, dystrybucję i inne formy dysponowania" [art. 2 ust. 1 lit. a)]**********. „Obowiązkowe informacje na temat żywności" oznaczają „[…] dane szczegółowe, które muszą być przekazane konsumentowi finalnemu zgodnie z przepisami unijnymi" [art. 2 ust. 2 lit. c)]. „Żywność opakowana" odpowiada definicji pojęcia „paczkowanych środków spożywczych" na mocy dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych: definicja tego pojęcia zawarta w art. 2 ust. 2 lit. e) jest zbliżona

********** Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004 (Dz.U. 2011, L 304, s. 18).

********** Zobacz motywy 6 i 11 oraz art. 53 ust. 1 i art 55.

********** Dyrektywa Rady z dnia 20 grudnia 2001 r. odnosząca się do miodu (Dz.U. 2002, L 10, s. 47 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 13, t. 27, s. 179).

********** Jest to definicja zawarta w art. 3 pkt 8 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz.U. 2002, L 31, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 6, s. 463), do której odnosi się art. 2 ust. 1 lit. a).

do definicji w art. 1 ust. 3 lit. b) tej ostatniej [chociaż art. 2 ust. 2 lit. e) zawiera odniesienie do „żywności" i „konsumenta finalnego" zamiast „środków spożywczych" i „konsumenta końcowego"]. Definicja „żywności opakowanej" nie obejmuje żywności pakowanej w miejscu sprzedaży na życzenie konsumenta lub pakowanej do bezpośredniej sprzedaży [art. 2 ust. 2 lit. e)]. Artykuł 2 ust. 3 stanowi, że kraj pochodzenia środka spożywczego odnosi się do pochodzenia środka spożywczego określonego zgodnie z art. 23–26 rozporządzenia (EWG) nr 2913/92**********.

15. Artykuł 3 ust. 1 stanowi, że „podawanie informacji na temat żywności służy wysokiemu poziomowi ochrony zdrowia i interesów konsumentów przez zapewnienie konsumentom finalnym podstaw do dokonywania świadomych wyborów oraz bezpiecznego stosowania żywności […]".

16. Wymóg podstawowy określony w art. 6 polega na tym, że każdemu środkowi spożywczemu przeznaczonemu do dostarczenia konsumentowi finalnemu lub do zakładów żywienia zbiorowego muszą towarzyszyć informacje na temat żywności zgodnie z rzeczonym rozporządzeniem.

17. Artykuł 8 zatytułowano „Zakres odpowiedzialności". Ustęp 6 dotyczy informacji na temat żywności nieopakowanej przeznaczonej do dostarczenia do konsumenta finalnego. Co się tyczy tej kategorii żywności, podmioty działające na rynku spożywczym zapewniają w przedsiębiorstwach pozostających pod ich kontrolą przekazywanie tego rodzaju informacji podmiotowi działającemu na rynku spożywczym otrzymującemu żywność, aby umożliwić, tam gdzie jest to wymagane, przekazywanie konsumentom finalnym obowiązkowych informacji na temat żywności.

18. Artykuł 9 ust. 1 lit. i) wymaga, aby w przypadku przewidzianym w art. 26********** (zgodnie z art. 10–35 i z zastrzeżeniem wyjątków określonych w rozdziale IV dotyczącym obowiązkowych informacji na temat żywności) wskazać kraj lub miejsce pochodzenia.

19. W przypadku żywności opakowanej art. 12 ust. 2 wymaga, aby obowiązkowe informacje na temat żywności znajdowały się bezpośrednio na opakowaniu lub na załączonej do niego etykiecie.

20. Artykuł 16 ust. 2 stanowi, że w przypadku opakowań lub pojemników, których największa powierzchnia jest mniejsza niż 10 cm^2, obowiązkowe jest zamieszczanie na opakowaniu lub na etykiecie jedynie danych szczegółowych wymienionych w art. 9 ust. 1 lit. a), c), e) i f)**********. Dane szczegółowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 lit. b)**********, są podawane za pośrednictwem innych środków lub udostępniane na życzenie konsumenta. W motywie 39 wyjaśniono, że celem zwolnienia jest unikanie niepotrzebnych obciążeń dla podmiotów działających na rynku spożywczym oraz że ma ono zastosowanie, chyba że obowiązek przekazywania takiej informacji został przewidziany w innych przepisach unijnych.

21. Artykuł 26 ustanawia szczegółowe przepisy dotyczące m.in. wskazania kraju pochodzenia środka spożywczego. Artykuł 26 ust. 1 stanowi, że stosuje się go bez uszczerbku dla wymogów dotyczących etykietowania, przewidzianych w szczegółowych przepisach unijnych. Zgodnie z art. 26 ust. 2 lit. a) wskazanie kraju lub miejsca pochodzenia jest obowiązkowe, „w przypadku gdy zaniechanie ich wskazania mogłoby wprowadzać w błąd konsumenta co do rzeczywistego kraju lub miejsca pochodzenia środka spożywczego, w szczególności gdyby informacje towarzyszące środkowi spożywczemu lub etykieta jako całość mogły sugerować, że dany środek spożywczy pochodzi z innego kraju lub miejsca"**********.

********** Rozporządzenie Rady z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy kodeks celny (Dz.U. 1992, L 302, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 2, t. 4, s. 307), z późniejszymi zmianami. Artykuły 23–26 określają niepreferencyjne pochodzenie towarów.

********** Zobacz pkt 21 poniżej.

********** Mianowicie nazwy żywności [lit. a)], wszelkich składników lub substancji pomocniczych w przetwórstwie [lit. c)], ilości netto żywności [lit. e)] oraz daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia [lit. f)].

********** Czyli wykaz składników.

********** Zobacz także motyw 29.

22. W przypadku oferowania środków spożywczych do sprzedaży konsumentom finalnym lub zakładom żywienia zbiorowego bez opakowania lub w przypadku pakowania środków spożywczych w pomieszczeniu sprzedaży na życzenie konsumenta lub ich pakowania do bezpośredniej sprzedaży art. 44 ust. 1 stanowi, że a) przekazanie danych szczegółowych określonych w art. 9 ust. 1 lit. c) jest obowiązkowe oraz b) przekazanie innych danych szczegółowych określonych w art. 9 i 10********** nie jest obowiązkowe, chyba że państwo członkowskie przyjmie przepisy krajowe zawierające wymóg przekazania części lub wszystkich tych danych szczegółowych lub elementów tych danych szczegółowych. Zgodnie z art. 44 ust. 2 państwa członkowskie mogą przyjmować przepisy krajowe dotyczące sposobu udostępniania danych szczegółowych lub elementów danych szczegółowych, o których mowa w art. 44 ust. 1, oraz – w stosownych przypadkach – form ich wyrażania i prezentacji.

23. Artykuł 54 określa środki przejściowe. Artykuł 54 ust. 1 akapit pierwszy stanowi, że środki spożywcze wprowadzone na rynek lub opatrzone etykietą przed dniem 13 grudnia 2014 r., które nie spełniają wymogów rozporządzenia nr 1169/2011, mogą pozostawać w obrocie do czasu wyczerpania zapasów tych środków.

Produkcja miodu i obrót miodem: dyrektywa odnosząca się do miodu

24. Dyrektywa odnosząca się do miodu przekształciła dyrektywę 74/409/EWG**********, aby uczynić reguły dotyczące warunków produkcji miodu i obrotu nim bardziej przystępnymi oraz doprowadzić do zgodności drugiej z wymienionych dyrektyw z ogólną unijną legislacją dotyczącą środków spożywczych, w szczególności z legislacją w sprawie między innymi etykietowania**********. Zgodnie z motywem 5 ogólne zasady etykietowania żywności ustanowione w dyrektywie w sprawie etykietowania środków spożywczych należy stosować z zastrzeżeniem niektórych warunków. Ze względu na ścisły związek między jakością miodu a jego pochodzeniem niezbędne jest, aby dostępna była pełna informacja w tych sprawach (czyli w kwestiach jakości i pochodzenia miodu), tak aby konsument nie był wprowadzany w błąd odnośnie do jakości produktu. Szczególne interesy konsumentów w zakresie cech geograficznych dotyczących miodu oraz pełnej przejrzystości w tym względzie wymagają tego, aby na etykiecie zawarto nazwę kraju pochodzenia (czyli miejsca, w którym miód został zebrany).

25. Artykuł 1 stanowi, że dyrektywę odnoszącą się do miodu stosuje się do produktów określonych w załączniku I („Nazwy, opisy i definicje produktu”). Produkty te muszą spełniać wymagania ustanowione w załączniku II („Kryteria składu miodu”).

26. Artykuł 2 potwierdza, że dyrektywę w sprawie etykietowania środków spożywczych stosuje się do produktów zdefiniowanych w załączniku I do dyrektywy odnoszącej się do miodu, z zastrzeżeniem określonych w niej warunków. Zgodnie z warunkiem określonym w art. 2 ust. 4 lit. a) „na etykiecie wskazuje się kraj lub kraje pochodzenia, gdzie miód został zebrany”. Ponadto art. 2 ust. 4 lit. a) stanowi, że „[…] jeżeli miód pochodzi z więcej niż jednego państwa członkowskiego lub państwa trzeciego, wskazanie to może być zastąpione […], jak właściwe: »mieszanka miodów pochodzących ze Wspólnoty Europejskiej«; »mieszanka miodów niepochodzących ze Wspólnoty Europejskiej«; »mieszanka miodów pochodzących ze Wspólnoty Europejskiej i niepochodzących ze Wspólnoty

********** Artykuł 10 dotyczy dodatkowych obowiązkowych danych szczegółowych dotyczących szczególnych rodzajów lub kategorii żywności i nie jest istotny dla celów niniejszego postępowania.

********** Dyrektywa Rady z dnia 22 lipca 1974 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do miodu (Dz.U. 1974, L 221, s. 10).

********** Motyw 4.

Europejskiej«”. W myśl art. 2 ust. 4 lit. b) dla celów dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych, w szczególności jej art. 13, 14, 16 i 17, dane szczegółowe, które należy wskazać zgodnie z art. 2 ust. 4 lit. a) dyrektywy odnoszącej się do miodu, są uwzględniane jako wskazania zgodnie z art. 3 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

27. Dyrektywę odnoszącą się do miodu zmieniono dyrektywą 2014/63/UE**********, która weszła w życie w dniu 23 czerwca 2014 r., a zatem po fakcie wprowadzenia na rynek spornych opakowań jednostkowych porcji miodu. Artykuł 2 ust. 1 i 2 dyrektywy 2014/63 wyznaczał termin dla państw członkowskich na stosowanie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania art. 1 pkt 1, 2 i 6 („Zmiany”) oraz art. 3 („Środki przejściowe”) dyrektywy 2014/63 na dzień 24 czerwca 2015 r. W myśl art. 3 produkty wprowadzone do obrotu lub opatrzone etykietą przed dniem 24 czerwca 2015 r., zgodnie z dyrektywą odnoszącą się do miodu, mogą pozostać w obrocie do wyczerpania zapasów**********. W każdym razie, co się tyczy wskazania kraju pochodzenia, dyrektywa 2014/63 jedynie dostosowuje dyrektywę odnoszącą się do miodu w związku z wejściem w życie traktatu z Lizbony, zastępując odniesienia do „WE” w art. 2 ust. 4 lit. a) dyrektywy odnoszącej się do miodu odniesieniem do „UE”**********.

Prawo niemieckie

28. Pojęcie „opakowania gotowego” jest zdefiniowane w § 42 ust. 1 Gesetz über das Inverkehrbringen und die Bereitstellung von Messgeräten auf dem Markt, ihre Verwendung und Eichung sowie über Fertigpackungen (ustawy w sprawie wprowadzania na rynek i udostępniania urządzeń pomiarowych, ich zastosowania i kalibracji oraz w sprawie opakowań gotowych) z dnia 25 lipca 2013 r. jako opakowania wszelkiego rodzaju, w które są pakowane produkty pod nieobecność kupującego i które pod nieobecność kupującego zostały zamknięte, przy czym ilość zawartego w takim opakowaniu produktu nie może ulec zmianie bez otwarcia lub widocznej zmiany opakowania. Sąd krajowy twierdzi, że zarówno w świetle ustawodawstwa Unii, jak i krajowego pojedyncza sztuka przeznaczona do sprzedaży posiada przymioty, odpowiednio, „opakowania gotowego” oraz „żywności opakowanej”.

29. Paragraf 1 ust. 1 Lebensmittel-Kennzeichnungsverordnung (rozporządzenia w sprawie etykietowania produktów spożywczych)********** stanowi, że rozporządzenie obowiązuje w odniesieniu do etykietowania paczkowanych środków spożywczych, które są przeznaczone do dostarczenia konsumentom. Restauracje, zakłady żywienia zbiorowego, jak również przedsiębiorców uznaje się za „konsumentów” w zakresie, w jakim nabywają oni środki spożywcze dla celów konsumpcji w miejscu prowadzenia ich działalności gospodarczej.

30. Paragraf 3 ust. 4 Honigverordnung (rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie miodu) z dnia 16 stycznia 2004 r., który zdaniem sądu odsyłającego odpowiada art. 2 ust. 4 lit. a) dyrektywy odnoszącej się do miodu, stanowi, że oprócz informacji przewidzianych na mocy rozporządzenia w sprawie etykietowania produktów spożywczych etykietowanie produktów wymienionych w załączniku 1 (który określa definicje i nazwy, pod którymi miód może być sprzedawany, i według sądu odsyłającego obejmuje sporny produkt) musi zawierać informację o kraju (krajach) pochodzenia, w którym (w których) miód został zebrany. W przypadku miodu, który został zebrany w kilku krajach

********** Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 maja 2014 r. zmieniająca dyrektywę Rady 2001/110/WE odnoszącą się do miodu (Dz.U. 2014, L 164, s. 1).

********** Zobacz również art. 2 ust. 1 i motywy 11 i 12.

********** Zobacz art. 1 ust. 1 i motyw 6.

********** Sąd odsyłający odnosi się do wersji opublikowanej w dniu 15 grudnia 1999 r. (BGBl, 1999 I, s. 2464) i ostatnio zmienionej art. 2 rozporządzenia z dnia 25 lutego 2014 r. (BGBl, 2014 I, s. 218).

pochodzenia, i w zakresie, w jakim został tam zebrany, stosowane oznaczenia obejmują a) „mieszankę miodów pochodzących ze Wspólnoty Europejskiej", b) „mieszankę miodów niepochodzących ze Wspólnoty Europejskiej" i c) „mieszankę miodów pochodzących ze Wspólnoty Europejskiej i niepochodzących ze Wspólnoty Europejskiej".

31. Paragraf 3 ust. 3 zdanie pierwsze rozporządzenia w sprawie etykietowania produktów spożywczych – które (zgodnie z § 3 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie miodu) także stosuje się do informacji podawanych na etykiecie zgodnie z § 3 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie miodu – stanowi, że informacje należy umieścić na gotowym opakowaniu albo na etykiecie umieszczonej na nim w języku niemieckim i w widocznym miejscu, tak aby były łatwo dostrzegalne, wyraźnie czytelne, nieusuwalne i łatwe do zrozumienia. Paragraf 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie miodu zakazuje wprowadzania do obrotu produktów, które nie spełniają obowiązkowych wymagań określonych w § 3 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie miodu.

Okoliczności faktyczne, postępowanie i pytania prejudycjalne

32. Jednym z produktów wprowadzanych do obrotu przez Breitsamer jest „Breitsamer Imkergold". Produkt ten składa się ze 120 opakowań jednostkowych tego samego miodu, z których każde waży 20 g i jest zamknięte aluminiowym wieczkiem. Ani na etykietach, ani na opakowaniach jednostkowych porcji nie wskazano kraju pochodzenia miodu. Wspomniane 120 opakowań jednostkowych porcji znajduje się w jednym opakowaniu kartonowym. Etykiety na poszczególnych kartonach zawierają niezbędne informacje, w tym dotyczące kraju pochodzenia miodu.

33. W dniu 30 października 2012 r. miasto Monachium nałożyło na dyrektora spółki Breitsamer grzywnę z tytułu wprowadzenia do obrotu opakowań jednostkowych porcji miodu, na których brak było wskazania kraju pochodzenia miodu zarówno na opakowaniach, jak i na etykietach. W dniu 5 listopada 2012 r. Breitsamer wniosła odwołanie od tej decyzji na drodze administracyjnej do miasta Monachium. Tego samego dnia spółka wniosła do Verwaltungsgericht München (sądu administracyjnego w Monachium) powództwo w postępowaniu administracyjnym w sprawie wydania wyroku deklaratoryjnego, stwierdzającego, że wskazanie kraju pochodzenia nie było wymagane, ponieważ opakowania jednostkowych porcji nie były przeznaczone do indywidualnej sprzedaży na rynku, a zatem nie stanowiły paczkowanych środków spożywczych. Na wniosek Breitsamer miasto Monachium zawiesiło toczące się przed nim postępowanie administracyjne. W dniu 25 września 2013 r. Verwaltungsgericht München (sąd administracyjny w Monachium) oddalił powództwo spółki Breitsamer w sprawie wydania wyroku deklaratoryjnego. Breitsamer wniosła środek odwoławczy od tego wyroku do sądu odsyłającego.

34. W tych okolicznościach sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy w przypadku opakowań jednostkowych porcji miodu, które są zawarte w opakowaniu zbiorczym opatrzonym różnymi elementami w zakresie etykietowania, włącznie ze wskazaniem państwa pochodzenia i które jako takie nie są sprzedawane jako opakowania jednostkowych porcji konsumentom finalnym oraz nie są przekazywane oddzielnie do zakładów żywienia zbiorowego, chodzi o »paczkowane środki spożywcze« w rozumieniu art. 1 ust. 3 lit. b) [dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych] oraz art. 2 ust. 2 lit. e) rozporządzenia nr 1169/2011, które podlegają obowiązkowi etykietowania, czy też tego rodzaju opakowania jednostkowych porcji miodu nie stanowią paczkowanych środków spożywczych z uwagi na brak przymiotu pojedynczej sztuki przeznaczonej do prezentacji konsumentowi finalnemu?

2) Czy na to pytanie należy udzielić innej odpowiedzi w wypadku, gdy te opakowania jednostkowych porcji są sprzedawane w zakładach żywienia zbiorowego nie tylko w ramach przygotowanych już gotowych posiłków opłacanych ryczałtowo, lecz także oddzielnie?”.

35. Breitsamer, Landesanwaltschaft Bayern (prokuratura kraju związkowego Bawarii, Niemcy), miasto Monachium i Komisja Europejska przedłożyły uwagi na piśmie oraz przedstawiły stanowiska ustnie podczas rozprawy, która odbyła się w dniu 28 stycznia 2016 r.

Ocena

Uwagi wstępne

36. Poprzez swoje dwa pytania sąd odsyłający zasadniczo pragnie dowiedzieć się, czy prawodawstwo Unii wymaga wskazania kraju pochodzenia miodu na opakowaniach jednostkowych porcji miodu, które są paczkowane i sprzedawane razem w opakowaniu kartonowym zakładom żywienia zbiorowego, gdzie następnie sprzedaje się je oddzielnie końcowemu konsumentowi miodu lub oferuje się je temu konsumentowi w ramach zakupionego posiłku. Z postanowienia odsyłającego ani z uwag przedłożonych na piśmie i niezależnie od sformułowania pytania pierwszego nie jest możliwe dla mnie wysnucie jasnego wniosku co do tego, czy opakowania jednostkowych porcji miodu będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym były ostatecznie (i nadal są) sprzedawane oddzielnie konsumentom końcowym. W każdym razie jest to okoliczność faktyczna, której ustalenie należy do właściwego sądu krajowego. Ponadto kwestia, czy rozpatrywane okoliczności faktyczne wpisują się w zakres pytania pierwszego czy drugiego, jest nieistotna z punktu widzenia dokonywanej przeze mnie analizy obu pytań. Moim zdaniem udzielenie odpowiedzi na każde pytanie wymaga uwzględnienia założenia faktycznego dotyczącego pytania drugiego.

37. Sąd odsyłający zmierza do uzyskania wyjaśnienia odnośnie do wymagań w zakresie etykietowania produktów otrzymywanych z miodu zarówno na mocy dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych, jak i w świetle rozporządzenia nr 1169/2011. Istnieje zgodność co do tego, że w chwili nałożenia grzywny zastosowanie miała dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych**********. Istotna dla rozpatrzenia skargi wniesionej przez Breitsamer na drodze administracyjnej jest zatem raczej wspomniana dyrektywa, a nie rozporządzenie nr 1169/2011**********. Jednakże postępowanie sądowe wszczęte z inicjatywy Breitsamer prowadzące do wydania rozpatrywanego tu postanowienia odsyłającego ma na celu uzyskanie wyroku deklaratoryjnego, stwierdzającego, że wprowadzanie do obrotu jednostkowych porcji miodu *zebranych razem w opakowaniu kartonowym* nie podlega wymogowi wskazania kraju pochodzenia na poszczególnych opakowaniach jednostkowych porcji. Sąd odsyłający zauważa, że Breitsamer zamierza kontynuować stosowaną praktykę (jeżeli okaże się ona zgodna z prawem, jak przypuszczam). Rozporządzenie nr 1169/2011 (w tym jego przepisy przejściowe**********) ma znaczenie w kontekście działalności prowadzonej przez Breitsamer od dnia 13 grudnia 2014 r. Swoje rozważania w przedmiocie pytań prejudycjalnych przedstawię zatem w świetle dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych, jak również rozporządzenia nr 1169/2011.

********** Dyrektywę w sprawie etykietowania środków spożywczych uchylono z dniem 13 grudnia 2014 r.: zob. art. 53 ust. 1 rozporządzenia nr 1169/2011.

********** Zobacz pkt 33 powyżej.

********** Zobacz w szczególności art. 54 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1169/2011.

Dyrektywa odnosząca się do miodu i dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych

38. Sąd odsyłający wyjaśnia, że sporny miód jest objęty zakresem załącznika I do dyrektywy odnoszącej się do miodu**********. Dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych także ma zastosowanie do przedmiotowego miodu, z zastrzeżeniem określonych warunków**********. Zastosowanie znajdują więc obie dyrektywy, niezależnie od tego, że dyrektywa odnosząca się do miodu określa bardziej szczegółowe przepisy dotyczące kwestii będących przedmiotem obu dyrektyw.

39. Dyrektywa odnosząca się do miodu rozpatrywana osobno nie zapewnia odpowiedzi na pytania będące przedmiotem rozważań sądu odsyłającego. O ile dyrektywa odnosząca się do miodu wymaga wskazania kraju lub krajów pochodzenia miodu na etykiecie i ustanawia przepisy regulujące kwestię treści rzeczonego wskazania**********, nie określa ona w sposób szczegółowy, do jakiego konkretnego produktu ani na którym etapie łańcucha dostaw należy dołączyć wspomnianą etykietę. Czy dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych w zakresie, w jakim miała ona zastosowanie horyzontalnie do wszystkich środków spożywczych wprowadzanych do obrotu**********, ustanawiała tego rodzaju szczegółowe wymogi?

40. Moim zdaniem tak.

41. Dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych dotyczyła etykietowania środków spożywczych, „które mają być dostarczone jako takie konsumentowi końcowemu" oraz „przeznaczonych do zaopatrzenia […] zakładów żywienia zbiorowego"**********. Wymagania w zakresie etykietowania różniły się w zależności od tego, czy środki spożywcze były paczkowane. Jeżeli środki spożywcze były paczkowane przed sprzedażą, zastosowanie miały określone obowiązkowe wymagania w zakresie etykietowania**********. W sytuacji gdy środki te nie były paczkowane, były pakowane w miejscach sprzedaży na życzenie konsumenta lub paczkowane do sprzedaży bezpośredniej, państwa członkowskie przyjmowały szczegółowe zasady dotyczące sposobu przedstawiania danych szczegółowych określonych w art. 3 i art. 4 ust. 2 i mogły zadecydować o zrezygnowaniu z wymogu podawania wszystkich lub niektórych z tych danych szczegółowych, pod warunkiem że nabywca wciąż otrzymywał wystarczającą informację**********.

42. W związku z powyższym, jeżeli sporne opakowania jednostkowych porcji miodu stanowiły paczkowane środki spożywcze, na ich opakowaniu lub etykiecie należało wskazać zasadniczo „dan[e] szczegółow[e] odnosząc[e] się do źródła lub pochodzenia, w przypadku gdy zaniechanie podania takich danych szczegółowych może w istotnym stopniu wprowadzać w błąd konsumenta co do prawdziwego źródła lub pochodzenia środka spożywczego"**********. Chociaż art. 3 ust. 1 pkt 8 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych sugerował zatem, że wymóg ten miał co do zasady charakter warunkowy, wydaje mi się, że warunek ten był automatycznie spełniony w sytuacji, gdy środkiem spożywczym był miód. Powodem ku temu jest fakt, że prawodawca w dyrektywie odnoszącej się do miodu wyraźnie przyjął, że niezbędne jest, aby dostępna była pełna informacja dotycząca pochodzenia miodu, tak aby konsument nie był wprowadzany w błąd odnośnie

********** Zobacz art. 1 dyrektywy odnoszącej się do miodu.

********** Zobacz art. 2 dyrektywy odnoszącej się do miodu. Zobacz także art. 4 ust. 2 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Zobacz art. 2 ust. 4 lit. a) dyrektywy odnoszącej się do miodu.

********** Zobacz motyw 4 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Artykuł 1 ust. 1 i 2 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Artykuł 2, art. 4 ust. 2 i art. 13 ust. 1 lit. a) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Artykuł 14 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Artykuł 1 ust. 3 lit. b), art. 3 ust. 1 pkt 8 i art. 13 ust. 1 lit. a) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

do jego jakości (która jest ściśle związana z pochodzeniem tego produktu)**********. A zatem, w świetle dyrektywy odnoszącej się do miodu, wskazanie pochodzenia na etykiecie stanowi zasadniczo obowiązek niepodlegający żadnym warunkom**********.

43. Nie ulega wątpliwości, że sporne opakowania jednostkowych porcji miodu wpisują się w zakres drugiego i trzeciego aspektu definicji miodu „paczkowanego" w dyrektywie w sprawie etykietowania środków spożywczych**********. Można by wnioskować, że miód jest zapakowany do małego pojemnika, zamykanego aluminiowym wieczkiem, że zmiana zawartości wymagałaby otwarcia wieczka oraz że miód zapakowano w ten sposób, zanim został on przeznaczony do sprzedaży (oddzielnie lub w kartonie zawierającym opakowania jednostkowych porcji). W chwili gdy dana jednostkowa porcja miodu docierała ostatecznie do etapu łańcucha dostaw, w którym była przeznaczona do spożycia, miód był opakowany właśnie w ten sposób. Na poprzednim etapie ten paczkowany miód znajdował się wraz z innymi, podobnymi jednostkowymi porcjami miodu w opakowaniu kartonowym.

44. Główny przedmiot sporu, jaki wywiązał się pomiędzy stronami dotyczy tego, czy w przypadku gdy opakowanie jednostkowej porcji miodu dostarczane jest przez zakład żywienia zbiorowego konsumentowi końcowemu w ramach posiłku zakupionego przez tego ostatniego, musi ono posiadać odpowiednie etykietowanie, tak aby wskazywać kraj pochodzenia miodu. Wspomniana kwestia jest przedmiotem pytania pierwszego skierowanego przez sąd odsyłający. Breitsamer oraz Komisja twierdzą, że tego rodzaju opakowania jednostkowych porcji miodu nie są objęte zakresem definicji paczkowanego środka spożywczego; prokurator kraju związkowego Bawarii oraz miasto Monachium podnoszą, że owszem, są.

45. Podzielam ten drugi pogląd.

46. Nie ulega wątpliwości, że elementy treści (w niektórych wersjach językowych) art. 1 ust. 3 lit. b) oraz innych przepisów dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych, rozpatrywane w oderwaniu od pozostałych, mogą sugerować węższą wykładnię, mianowicie że jedynie opakowania jednostkowych porcji prezentowane w opakowanej formie klientowi końcowemu z przeznaczeniem do sprzedaży na jego rzecz stanowią „pojedyncze sztuki przeznaczone do prezentacji jako takie konsumentowi końcowemu", a tym samym mogą być zaklasyfikowane jako „paczkowane środki spożywcze".

47. O ile zatem w niektórych wersjach językowych art. 1 ust. 3 lit. b) stosuje się neutralne określenie „single item" [„pojedyncza sztuka"] (na przykład w wersjach polskiej i angielskiej), w innych (w tym w niemieckiej, hiszpańskiej, francuskiej, niderlandzkiej i włoskiej) stosuje się pojęcie, które w tłumaczeniu na język angielski brzmiałoby „sales item" [„jednostka sprzedaży"]. To ostatnie określenie odpowiada znaczeniowo pojęciu „single item" [„pojedyncza sztuka"] stosowanemu przez grupę roboczą (w skład której wchodzili eksperci z państw członkowskich) powołaną przez Dyrekcję Generalną ds. Zdrowia i Konsumentów w Komisji Europejskiej. W dokumencie, który nie posiadał oficjalnego statusu prawnego, wspomniana grupa robocza stanęła na stanowisku, że „[…] pojemniki z małymi porcjami żywności (np. dżemu, miodu, musztardy) służące jako dodatek do posiłku dla klientów zakładów żywienia zbiorowego nie powinny być uznawane za jednostki sprzedaży [units of

********** Motyw 5 dyrektywy odnoszącej się do miodu.

********** Artykuł 2 ust. 4 lit. a) dyrektywy odnoszącej się do miodu.

********** Artykuł 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

sale]”**********, a zatem nie są objęte zakresem art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych. Jeżeli pojęcie „pojedynczej sztuki” [„single item”] jest odczytywane w ten sposób, zakres art. 1 ust. 3 lit. b) jest ograniczony i obejmuje wyłącznie pojedynczy (czyli jednostkowy) środek spożywczy, opakowany przed sprzedażą, który jako taki przeznaczony jest do sprzedaży konsumentowi końcowemu, to jest konsumentowi na ostatnim etapie łańcucha dostaw, który to konsument może następnie zdecydować się na zakup tego środka spożywczego i ostatecznie jego spożycie.

48. Można także stwierdzić na poparcie wąskiej wykładni, że ustanawiając wymogi w zakresie etykietowania w art. 14 odnośnie do środków spożywczych, które *nie są* paczkowane w rozumieniu art. 1 ust. 3 lit. b), prawodawca odniósł się do środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży, mianowicie „środków spożywczych […] oferowanych do sprzedaży konsumentowi końcowemu”, „środków spożywczych […] pakowanych w miejscach sprzedaży” (a więc nie przed złożeniem oferty sprzedaży) oraz środków spożywczych „paczkowanych do sprzedaży bezpośredniej”. W innych częściach dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych zawarto także odniesienia do „nabywcy”, a nie „konsumenta”**********. Ponadto o ile art. 5 ust. 1 regulował nazwę, pod jaką środek spożywczy był „sprzedawany”, żaden odrębny przepis nie regulował kwestii nazwy, pod jaką środki spożywcze dostarczano konsumentowi, ani nie czynił art. 5 ust. 1 przepisem mającym zastosowanie w takich okolicznościach.

49. Ponadto (można by stwierdzić, że) zgodnie z przepisami, w drodze wyjątku, jedynie informacje dotyczące podstawowych składników mogły być umieszczane na zewnętrznym opakowaniu na etapach *poprzedzających* sprzedaż konsumentowi końcowemu**********. A zatem w przypadku gdy środek spożywczy był wprowadzany do obrotu na etapie *poprzedzającym sprzedaż* konsumentowi końcowemu i gdy na tym etapie nie dochodziło do sprzedaży zakładom żywienia zbiorowego, wskazanie pochodzenia środka spożywczego na opakowaniu lub dołączonej do niego etykiecie *nie* było konieczne. Artykuł 13 ust. 1 lit. b) stanowił, że wystarczające było podanie tej informacji jedynie w przekazywanych dokumentach handlowych (z zastrzeżeniem określonych warunków). A zatem na wyższym szczeblu łańcucha dostaw, poprzedzającym sprzedaż konsumentowi końcowemu lub zakładowi żywienia zbiorowego, art. 13 ust. 1 lit. a) nie miał zastosowania do środków spożywczych zdefiniowanych jako takie w art. 1 ust. 3 lit. b). [Jednakże, moim zdaniem, o ile powyższe potwierdza fakt, że art. 13 ust. 1 lit. a) istotnie obejmował swoim zakresem przynajmniej opakowania jednostkowych porcji miodu sprzedawanych oddzielnie konsumentowi końcowemu lub zakładowi żywienia zbiorowego**********, nie musi to być jednoznaczne ze stwierdzeniem, że art. 13 ust. 1 lit. a) nie ma zastosowania do środków spożywczych – takich jak te będące przedmiotem sporu – na niższym szczeblu łańcucha dostaw].

********** „Pytania i odpowiedzi dotyczące stosowania rozporządzenia (UE) nr 1169/2011 w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności”. Dokument ten zawiera odpowiedzi na pewne pytania dotyczące stosowania rozporządzenia nr 1169/2011 (zastosowana w jego treści definicja pojęcia „żywności opakowanej” odpowiada brzmieniu, jakie zastosowano w art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych; zob. pkt 14 powyżej i pkt 71 poniżej). Na stronie tytułowej dokumentu potwierdzono, że „[…] nie posiada [on] […] oficjalnego statusu prawnego i w razie sporu ostateczna odpowiedzialność za interpretację przepisów prawa spoczywa na Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej”. Wersja wspomnianego dokumentu w języku polskim znajduje się na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/food/safety/docs/labelling_legislation_qanda_application_reg1169–2011_pl.pdf.

********** Zobacz na przykład art. 2 ust. 1 lit. a) oraz art. 14 akapit drugi dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Zobacz art. 13 ust. 1 lit. b) i motyw 15 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Pragnę w tym miejscu zauważyć, iż moim zdaniem niezwykle mało prawdopodobne jest, aby zakład żywienia zbiorowego zwyczajowo dokonywał zakupu opakowań jednostkowych porcji miodu, które są sprzedawane oddzielnie, jako pojedynczych sztuk. Bardziej realistyczny wydawałby się zakup „opakowania zbiorczego”, zawierającego liczne opakowania jednostkowych porcji miodu sprzedawane razem po obniżonej cenie jednostkowej.

50. Wreszcie przynajmniej w angielskiej wersji pierwotnej dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych (dyrektywa 79/112/EWG) wskazano, że jej zakres stosowania należy ograniczyć do środków spożywczych *przeznaczonych do sprzedaży* konsumentowi końcowemu**********. Argument ten także zdaje się przemawiać na korzyść wąskiej interpretacji.

51. Moim zdaniem przedstawione argumenty w rzeczywistości potwierdzają wniosek, zgodnie z którym definicja zawarta w art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych swoim zakresem obejmowała przynajmniej jednostkową porcję miodu, w rodzaju tej będącej przedmiotem sporu w niniejszej sprawie, jeżeli oraz w sytuacji gdy jest ona sprzedawana oddzielnie (drugie pytanie prejudycjalne). W moim przekonaniu pozostałe elementy art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych oraz cele i ogólna systematyka rzeczonej dyrektywy potwierdzają ten wniosek i sugerują, że na pytanie pierwsze także należy udzielić odpowiedzi twierdzącej.

52. Okoliczność, że w niektórych wersjach językowych art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych zastosowano pojęcie „jednostki sprzedaży", a nie pojęcie „pojedynczej sztuki" nie może być czynnikiem decydującym. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem z uwagi na konieczność jednolitego stosowania i jednolitej wykładni przepisu prawa Unii należy ustalać jego wykładnię w zależności od rzeczywistej woli autora tego aktu i przyświecającego mu celu, a zwłaszcza w świetle wszystkich wersji językowych**********. A więc w przypadku różnic między tymi wersjami dany przepis należy interpretować w świetle ogólnej systematyki i celu regulacji, której część on stanowi**********.

53. Na mocy dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych w skład paczkowanego środka spożywczego wchodziły pojedyncze sztuki, które były *prezentowane* jako takie konsumentowi końcowemu. Taka interpretacja jest zgodna z podejściem zdroworozsądkowym. Rozpatrując pierwszy element art. 1 ust. 3 lit. b) w związku z art. 1 ust. 1, który określał ogólny zakres dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych, staje się jasne, że należało interpretować go jako odnoszący się do (pewnego rodzaju) „dostawy" środka spożywczego konsumentowi końcowemu. Koncepcja ta obejmowałaby zarówno dostawę pojedynczego, opakowanego środka spożywczego w celu oferowania go na sprzedaż konsumentowi końcowemu, jak i dostawę pojedynczego, opakowanego środka spożywczego konsumentowi końcowemu jako część zakupionego posiłku. Jednocześnie, o ile definicja „paczkowanego środka spożywczego" zawarta w art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych przewidywała wymóg zapakowania środka spożywczego przed sprzedażą, sama sprzedaż mogła być zrealizowana na rzecz konsumenta końcowego lub zakładu żywienia zbiorowego. Środek spożywczy musiał być zapakowany w sposób umożliwiający jego sprzedaż jako taki; w tej części definicji nie określono wymogu, zgodnie z którym sprzedaż miała być dokonana na rzecz konsumenta końcowego. A zatem środek spożywczy mógł być zapakowany przed sprzedażą jako pojedyncza sztuka lub część zbiorczego opakowania środków spożywczych dla zakładu żywienia zbiorowego, a następnie prezentowany konsumentowi finalnemu na ostatnim etapie łańcucha dostaw jako pojedynczy, opakowany środek spożywczy, stanowiący część zakupionego posiłku.

54. Przedstawiona interpretacja wyrażenia „każda pojedyncza sztuka przeznaczona do prezentacji jako taka" zapewnia jego jednolitą wykładnię we wszystkich wersjach językowych art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych. Chociaż gwarantuje ona, że słowa „prezentacja" nie odczytuje się wyłącznie jako synonimu „sprzedaży", zapobiega ona również pozbawieniu znaczenia słowa „sprzedaż" w niektórych wersjach językowych. Skłania ku temu fakt, że

********** Motyw piąty dyrektywy Rady z dnia 18 grudnia 1978 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie etykietowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych przeznaczonych na sprzedaż konsumentowi końcowemu (Dz.U. 1979, L 33, s. 1).

********** Zobacz na przykład wyrok Internetportal und Marketing, C-569/08, EU:C:2010:311, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo.

********** Zobacz na przykład wyrok M i in., C-340/08, EU:C:2010:232, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo.

w sytuacji gdy konsument dokonuje zakupu posiłku, następuje zapłata. Cena, która zostaje zapłacona, obejmuje wszystkie towary i usługi konieczne w celu dostarczenia tego posiłku. Obejmuje ona zatem wynagrodzenie za poszczególne części składowe posiłku, w tym, stosownie do sytuacji, opakowania jednostkowych porcji miodu, takie jak te będące przedmiotem sporu.

55. Proponowana przeze mnie interpretacja służy także realizacji celów dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

56. Dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych miała w zamierzeniu zapobiegać ograniczeniom w swobodnym obrocie tymi produktami oraz nierównym warunkom konkurencji, a także ustanawiać reguły o charakterze ogólnym, stosowane do wszystkich środków spożywczych wprowadzanych do obrotu**********. Moim zdaniem ograniczenia tego rodzaju mogły wystąpić przy założeniu, że (opakowany) środek spożywczy pozostawał w obrocie i możliwe było dokonanie jego zbycia, także na ostatnim etapie łańcucha dostaw, gdy przekazywany był konsumentowi w ramach oferowanego posiłku (co zwykle wiąże się zarówno ze świadczeniem usług, jak i z dostawą towarów**********). Dopóki zatem (opakowany) środek spożywczy pozostawał w obrocie, celowe było zbliżanie ustawodawstw państw członkowskich w zakresie etykietowania tego produktu. W sytuacji opisanej w pytaniu pierwszym ostatnim etapem, na którym opakowany środek spożywczy oferowany był na sprzedaż, było nabycie go przez zakład żywienia zbiorowego. Jednakże nie wydaje się, aby ta ostateczna sprzedaż – moim zdaniem – skutkowała wyprowadzeniem środka spożywczego z obrotu**********. Wręcz przeciwnie: następująca w dalszej kolejności dostawa na rzecz konsumenta (jako część zakupionego przez niego posiłku) stanowiła formę odpłatnej dystrybucji, a co za tym idzie była swego rodzaju wprowadzeniem produktu do obrotu. Podczas rozprawy Komisja przychyliła się do ostatniego z proponowanych poglądów (niezależnie od stanowiska zajętego przez nią w przedmiocie pytania pierwszego).

57. Dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych uwzględniała także konieczność informowania i ochrony konsumenta********** poprzez dostarczanie informacji (w tym o kraju pochodzenia środka spożywczego) umożliwiających konsumentowi dokonanie wyboru z pełną wiedzą o stanie faktycznym uznanym za istotny dla tego wyboru. Szczegółowe etykietowanie uważane było za użyteczny instrument, gdyż stwarzał on najmniej przeszkód w wolnym handlu**********.

58. Środki spożywcze kupowane są głównie w celu spożycia. Interes konsumenta znajdującego się na końcu łańcucha dostaw polegający na uzyskaniu informacji obowiązkowych i innych informacji dotyczących środka spożywczego jest tak samo istotny w kontekście obu decyzji (mianowicie o zakupie, jak i o spożyciu środka spożywczego). Wspomniany interes nie znika z tej tylko przyczyny, że wybór konsumenta ograniczony jest do kwestii tego, czy spożyć określony środek spożywczy oferowany jako część zakupionego posiłku (sytuacja wpisująca się w zakres pierwszego pytania

********** Motywy 2 i 4 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Dla zilustrowania rozmaitych usług i towarów występujących przy okazji tego rodzaju transakcji zob. (w kontekście podatku od wartości dodanej) wyrok Bog i in., C-497/09, C-499/09, C-501/09 i C-502/09, EU:C:2011:135, pkt 64–81.

********** Po raz kolejny pragnę zauważyć, że wydaje się mało prawdopodobne, aby w przypadku gdy zakład żywienia zbiorowego potrzebuje dużych ilości miodu w celu wytworzenia określonego gotowego środka spożywczego (na przykład ciasta), zakupywał on karton 120 opakowań jednostkowych porcji i otwierał je wszystkie, zamiast kupić przemysłowe opakowanie miodu. Uzasadnienie ekonomiczne zakupu kartonu zawierającego 120 opakowań jednostkowych porcji jest najprawdopodobniej tego rodzaju, że w ten sposób zakład żywienia zbiorowego oszczędza koszty pracy związane z porcjowaniem miodu. Opakowania jednostkowych porcji są przy tym prezentowane konsumentowi finalnemu w niezmienionej formie.

********** Zobacz motyw 6 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

********** Zobacz motyw 8 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

prejudycjalnego). W istocie można twierdzić, że interes, jaki upatruje on w uzyskaniu pełnej przejrzystości co do podstawowych właściwości środka spożywczego, niewiele różni się od sytuacji, w której konsument dokonuje swobodnego wyboru odnośnie do ewentualnego zakupu rzeczonego środka spożywczego oddzielnie w celu jego spożycia.

59. Wreszcie pragnę zauważyć, że moja interpretacja art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych nie utrudnia ani nie czyni potencjalnie niemożliwym, zachowania zgodności z tą dyrektywą. W rzeczywistości do pewnego stopnia znosi ona konieczność opracowywania podwójnych linii produktów. Prawdą jest, że w świetle wąskiej wykładni art. 1 ust. 3 lit. b) producenci mogliby zdecydować się na zastosowanie wyższego poziomu ochrony konsumenta, umieszczając obowiązkowe informacje na wszystkich opakowaniach jednostkowych porcji, niezależnie od tego, czy były one przeznaczone dla konsumenta, który dokonał zakupu pojedynczej porcji oddzielnie. Jednakże producenci mogliby zamiast tego podjąć decyzję handlową o utworzeniu podwójnej linii produktowej (jednej dotyczącej porcji opatrzonych koniecznymi informacjami na etykiecie oraz drugiej dotyczącej tych samych porcji, bez uwzględniania tych informacji) ********** oraz w każdym razie mogłoby okazać się konieczne opatrzenie drugiego typu produktu etykietą (przykładowo „produkt nieprzeznaczony do sprzedaży” **********), tak aby dokonać rozróżnienia pomiędzy dostawą obu kategorii produktów. W takich okolicznościach koszty wykonania byłyby ponoszone na różnych etapach łańcucha dostaw celem zachowania odrębności obu linii zaopatrzeniowych.

60. Podsumowując zatem, opakowania jednostkowych porcji miodu, które są zapakowane (przed oferowaniem na sprzedaż) w pojemniku zamkniętym aluminiowym wieczkiem, co wymaga otwarcia, aby mogła zostać zmieniona jego zawartość, oraz które są zapakowane i sprzedawane zakładom żywienia zbiorowego w kartonie opatrzonym etykietą, na której wskazano kraj pochodzenia miodu, stanowią „paczkowane środki spożywcze” w rozumieniu art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych. To samo tyczy się sytuacji, gdy tego rodzaju opakowania jednostkowych porcji są dostarczane konsumentowi końcowemu w ramach zakupionego posiłku, a nie są sprzedawane konsumentom końcowym jako pojedyncze porcje czy dostarczane pojedynczo zakładom żywienia zbiorowego.

61. W związku z powyższym, z zastrzeżeniem wszelkich mających zastosowanie wyjątków, na etykietach lub opakowaniach tego rodzaju pojedynczych porcji należy wskazać kraj lub kraje pochodzenia miodu.

62. Moim zdaniem we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nic nie wskazuje na to, że zastosowanie znajdują jakiekolwiek wyjątki.

63. Okoliczności opisane przez sąd odsyłający nie dotyczą paczkowanych porcji miodu, które znajdowały się na etapie łańcucha dostaw mającym miejsce przed sprzedażą konsumentowi końcowemu, a który nie przewidywał (jeszcze) udziału zakładów żywienia zbiorowego. Nie dochodziło także do sytuacji, w której zakłady żywienia zbiorowego, do których zostały one dostarczone, wykorzystywały ich zawartość do którychkolwiek z celów opisanych w art. 13 ust. 1 lit. b) (czyli celów *innych* niż dostarczenie porcji jako takiej konsumentowi końcowemu). Nie widzę zatem podstaw do zastosowania art. 13 ust. 1 lit. b).

********** Taka decyzja mogłaby (na przykład) wiązać się z decyzją handlową o napełnieniu pojemników na porcje produktu w ramach dwóch różnych linii produktowych miodem pochodzącym z różnych źródeł, a tym samym, możliwie, charakteryzującym się odmienną jakością/wartością.

********** W istocie podczas rozprawy dyskusja w dużej mierze dotyczyła konieczności zastosowania takiej etykiety w celu skorzystania ze swobody decyzji polegającej na niedołączaniu innej etykiety, wskazującej kraj pochodzenia środka spożywczego.

64. W uwagach na piśmie Komisja zasugerowała, że kwestia ustalenia, czy sporne opakowania jednostkowych porcji miodu stanowiły „paczkowane środki spożywcze", może być nieistotna, ponieważ w świetle art. 13 ust. 4 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych nie było obowiązku wskazania pochodzenia środka spożywczego na opakowaniach lub pojemnikach, których powierzchnia jest mniejsza niż 10 cm^2 (zwanych dalej „minipojemnikami").

65. Sąd odsyłający nie odniósł się do tego wyjątku. Nie dokonał także istotnych ustaleń faktycznych. Jednakże podczas rozprawy, w odpowiedzi na pytanie Trybunału, główne strony przyznały zgodnie, że wyjątek nie mógł mieć zastosowania, ponieważ pojemniki stosowane przez Breitsamer do opakowania jednostkowych porcji były większe niż minipojemniki. W świetle tych ustaleń zajmę się jedynie pokrótce kwestią powiązania pomiędzy art. 2 ust. 4 dyrektywy odnoszącej się do miodu a art. 13 ust. 4 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych.

66. Na pierwszy rzut oka mogłoby się wydawać, że dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych nie może być interpretowana w ten sposób, iż przewiduje ona wymóg wskazania kraju pochodzenia na minipojemnikach stanowiących opakowania jednostkowych porcji, niezależnie od okoliczności, w których były one sprzedawane lub dostarczane konsumentowi końcowemu, a zatem bez względu na definicję paczkowanego środka spożywczego. Taka interpretacja zakłada dopuszczalność zastosowania art. 13 ust. 4 w związku z dyrektywą odnoszącą się do miodu, która nie przewiduje żadnego wyjątku od obowiązku wskazania kraju pochodzenia. Dyrektywa w sprawie etykietowania środków spożywczych ma zastosowanie do miodu z zastrzeżeniem warunków określonych w dyrektywie odnoszącej się do miodu (jej art. 2) **********. A zatem obowiązki przewidziane w obu dyrektywach miały jednoczesne zastosowanie, z zastrzeżeniem bardziej szczegółowych uregulowań w dyrektywie odnoszącej się do miodu. Artykuł 2 ust. 4 lit. a) tej ostatniej ustanawia bowiem w sposób, jak się wydaje, bezwzględny obowiązek wskazania na etykiecie kraju lub krajów pochodzenia, gdzie miód został zebrany.

67. Jednakże art. 2 ust. 4 lit. a) dyrektywy odnoszącej się do miodu nie wskazuje, do jakiego rodzaju produktów (otrzymywanych z miodu) należy dołączyć taką etykietę (zawierającą wymagane informacje) **********. Artykuł 2 ust. 4 lit. b) potwierdza, że obowiązki określone w dyrektywie w sprawie etykietowania środków spożywczych (w tym w jej art. 13) regulują tę kwestię *bez* uzależniania tego od braku zastosowania art. 13 ust. 4 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych. Z powyższego wynika (niemniej w sposób nieco zawiły, w moim przekonaniu), że wyjątek określony w art. 13 ust. 4 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych, który odzwierciedlał fakt uwzględnienia przez prawodawcę Unii okoliczności, że zawarcie większej, zamiast bardzo ograniczonej, ilości informacji na minipojemnikach było niepraktyczne (niezależnie od tego, jaki środek spożywczy zawierają), co do zasady miał zastosowanie.

Dyrektywa odnosząca się do miodu i rozporządzenie nr 1169/2011

68. Czy odpowiedzi na oba pytania różnią się w sytuacji, gdy dyrektywa odnosząca się do miodu rozpatrywana jest w związku z rozporządzeniem nr 1169/2011?

69. Moim zdaniem nie.

********** Motyw 5 dyrektywy odnoszącej się do miodu.
********** Zobacz pkt 39 powyżej.

70. Rozporządzenie nr 1169/2011 jest obecnie powiązane z dyrektywą odnoszącą się do miodu i stosuje się je w związku z tą dyrektywą w podobny sposób jak w przypadku dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych. Ustanawia ono przepisy mające zastosowanie do wszystkich środków spożywczych, w tym przepisy przewidujące wymóg wskazania kraju pochodzenia na opakowaniu lub na umieszczonej na nim etykiecie**********, które są uzupełnione o szczególne przepisy mające zastosowanie do określonych środków spożywczych**********. Znajduje ono więc zastosowanie bez uszczerbku dla wymogów w zakresie etykietowania określonych w tego rodzaju innych przepisach**********.

71. Niemniej, ogólnie rzecz biorąc, treść rozporządzenia nr 1169/2011, w której „żywność opakowaną" zdefiniowano w taki sam sposób, w jaki art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych definiował uprzednio „paczkowane środki spożywcze"**********, nawet bardziej skłania do udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze. A więc głównym celem rozporządzenia nr 1169/2011 jest zagwarantowanie, aby konsumenci finalni byli odpowiednio informowani na temat *spożywanej przez nich żywności* i mieli możliwość identyfikacji i właściwego *wykorzystywania* danego środka spożywczego oraz dokonywania wyborów zaspokajających ich indywidualne potrzeby dietetyczne**********. Ma ono zastosowanie do wszelkich środków spożywczych przeznaczonych dla konsumenta finalnego, w tym do środków spożywczych dostarczanych przez zakłady żywienia zbiorowego**********. Każdemu środkowi spożywczemu przeznaczonemu do dostarczenia konsumentowi finalnemu muszą towarzyszyć informacje na temat żywności zgodnie z rzeczonym rozporządzeniem**********. Ponadto w przeciwieństwie do dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych rozporządzenie nr 1169/2011 definiuje pojęcie „wprowadzenia na rynek"**********. Definicja ta nie odnosi się wyłącznie do sprzedaży żywności: obejmuje ona także inne formy przekazywania i dystrybucji. Wreszcie, o ile art. 8 ust. 6 nakłada na podmioty działające na rynku spożywczym obowiązek zapewnienia, tam gdzie jest to wymagane, aby konsumentowi finalnemu przekazywano obowiązkowe informacje na temat żywności, przepis ten zakłada, że rozpatrywana żywność *nie* jest opakowana. Nie mogę więc przyjąć, że żywność nie powinna być zaklasyfikowana jako „żywność opakowana", ponieważ podmiot działający na rynku spożywczym ma obowiązek przekazania obowiązkowych informacji na temat żywności konsumentowi finalnemu.

72. Moim zdaniem rozporządzenie nr 1169/2011 potwierdza zatem pogląd, zgodnie z którym kraj pochodzenia miodu zwyczajowo należy wskazać na opakowaniu lub etykiecie jednostkowych porcji, także tych dostarczanych konsumentowi w ramach zakupionego posiłku. Jednakże w świetle rozporządzenia nr 1169/2011, podobnie jak na mocy dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych, obowiązek wskazania kraju pochodzenia środka spożywczego nie ma zastosowania w przypadku minipojemników. Wyjątek z art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 1169/2011 wyrażono w niemal identyczny sposób jak wcześniej w art. 13 ust. 4 dyrektywy w sprawie etykietowania środków spożywczych. Mimo że wykaz obowiązkowych informacji zawarty w pierwszym z wymienionych aktów

********** Zobacz art. 9 ust. 1 lit. i), art. 12 ust. 2 i art. 26 rozporządzenia nr 1169/2011.
********** Zobacz w szczególności motywy 6, 8 i 22 rozporządzenia nr 1169/2011.
********** Artykuł 1 ust. 4 rozporządzenia nr 1169/2011. Zobacz także motyw 32.
********** Artykuł 2 ust. 2 lit. e) rozporządzenia nr 1169/2011.
********** Zobacz motywy 3 i 17 oraz art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 1169/2011.
********** Artykuł 1 ust. 3 i motyw 22 rozporządzenia nr 1169/2011.
********** Artykuł 6 rozporządzenia nr 1169/2011.
********** Artykuł 2 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1169/2011.

jest nieznacznie dłuższy, art. 16 ust. 2 nie przewiduje obowiązku wskazania kraju pochodzenia [czyli art. 9 ust. 1 lit. i)] na tego rodzaju opakowaniach czy pojemnikach. Tak jak wcześniej wyjątek dotyczący minipojemników nadal znajduje zatem zastosowanie do miodu pakowanego w tego rodzaju pojemniki.

Wnioski

73. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby na pytania przedstawione przez Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (bawarski sąd administracyjny drugiej instancji) Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

Opakowania jednostkowych porcji miodu, które są zapakowane (przed oferowaniem na sprzedaż) w pojemniku o powierzchni większej niż 10 cm^2 zamkniętym aluminiowym wieczkiem, co wymaga otwarcia, aby mogła zostać zmieniona jego zawartość, i które są zapakowane i sprzedawane zakładom żywienia zbiorowego w kartonie opatrzonym etykietą, na której wskazano kraj pochodzenia miodu, stanowią „paczkowane środki spożywcze" w rozumieniu art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 marca 2000 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie etykietowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych, ostatnio zmienionej rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 596/2009 z dnia 18 czerwca 2009 r., oraz „żywność opakowaną" w rozumieniu art. 2 ust. 2 lit. e) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004. To samo ma miejsce, gdy tego rodzaju opakowania jednostkowych porcji są dostarczane lub sprzedawane konsumentowi końcowemu w ramach zakupionego posiłku, a nie sprzedawane konsumentom finalnym jako pojedyncze porcje czy dostarczane pojedynczo zakładom żywienia zbiorowego. Z zastrzeżeniem wszelkich mających zastosowanie wyjątków należy zatem wskazać kraj lub kraje pochodzenia miodu na etykietach lub opakowaniach tego rodzaju jednostkowych porcji zgodnie z art. 2 ust. 4 lit. a) dyrektywy Rady 2001/110/WE z dnia 20 grudnia 2001 r. odnoszącej się do miodu, art. 1 ust. 3 lit. b), art. 3 ust. 1 pkt 8 i art. 13 ust. 1 dyrektywy 2000/13 oraz art. 2 ust. 2 lit. e), art. 9 ust. 1 lit. i), art. 12 ust. 2 i art. 26 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1169/2011.